basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

MOTSHEANONG/PHUPJANE 2026

TATAISO YA HO TSHWAYA

MATSHWAO: 80

Tataiso ena ya ho tshwaya e na le maqephe a 8.

KAROLO YA A: MOQOQO

POTSO YA 1

TATAISO YA HO TSHWAYA MOQOQO

Moqoqo o ke ke wa hloka sesupo leha e le sefe sa hore o badilwe wa ba wa abelwa matshwao ka tshwanelo. Matshwao a abetsweng moqoqo e be a loketseng.

Ho se tshwane le kgutsufatsong moo ho nang le pehelo ya moedi o tlamang wa palo ya mantswe, moqoqo ke sengolwa sa boiqapelo. Moqoqo ha o phalla ho ya ka boiqapelo mme o hohela mmadi, e tla be e le leeme ha ho tsepamiswa maikutlo hodima bolelele feela ho na le hore ho shejwe dintlha. Molao ke hore:

- Ho se eketswe dikotlo kaha ruburiki ka boyona e na le dikotlo.

1.1 Tlhompho.

Mohlahlobuwa a hlalose/phete ka tlhompho.
- Mohlahlobuwa a hlakise seo a se utlwisisang ka tlhompho.
- A hlalose/phete ka diketsahalo tse totobatsang tlhompho. **[40]**

1.2 Moetapele wa sebele.

Mohlahlobuwa a hlalose/phete ka moetapele wa sebele.
- A hlalose/phete diketsahalo tse hlakisang hore moetapele wa sebele ke motho ya jwang.
- A hlalose/phete diketsahalo tse nnetefatsang hore eo ke moetapele wa sebele. **[40]**

1.3 Ha ke hopola letsatsi leo, ke tlelwa ke thabo.

Mohlahlobuwa a phete/hlalose ka letsatsi leo a le hopolang mme a tlelwang ke thabo ka lona.
- A phete/hlalose se etsang hore a hopole letsatsi le boletsweng leo a tlelwang ke thabo ka lona.
- A fane ka diketsahalo tse kgodisang hore efela a hopola letsatsi leo a tlelwang ke thabo ka lona. **[40]**

1.4 Sebaka se tletseng kgutso le kgotso.

Mohlahlobuwa a hlalose/phete sebaka se tletseng kgutso le kgotso.
- A hlalose/phete diketsahalo tse kgodisang, tse bontshang hore sebaka seo se tletse kgutso le kgotso. **[40]**

1.5 – 1.8 **Ditshwantsho**

Dikahare tsa moqoqo di laolwa ke mehopolo ya sehlooho ya boiqapelo ba mohlahlobuwa ka mong. Moqoqo o ngolwa ho tswa lehlakoreng la phetelo kapa la tlhaloso. **[40]**

MATSHWAO OHLE A KAROLOYA A: 40

KAROLO YA A: RUBURIKI YA TATAISO YA HO TSHWAYA MOQOQO (MATSHWAO A 40) – SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

ELA TLHOKO: Matshwao a 0-40 a abilwe ho ya ka ditlhaloso tse arotsweng ka dikgato tse 5.
Lekgetheng la pele, tlhaloso ya boiphihlelo e arotswe HABEDI ho hlahisa boemo bo hodimo le bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO Nehelano ya sehlooho: tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo. **Matshwao a 24**	Boemo bo hodimo	**22-24** -Nehelano e babatsehang ho feta tebello e tlwaelehileng -Mehopolo e bontshang bohlale, e phepetsang monahano, ebile e sutsitse -O hlophisitswe le ho hokelwa ka boqhetseke, ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	**18** -Nehelano e ntle haholo -Mehopolo ke e loketseng ebile e kgahlisa ka botlalo le bopaki ba nehelano e butswitseng -O hlophisitswe le ho hokelwa hantle haholo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	**12-16** -Nehelano e kgotsofatsang -Mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e amohelehang -O hlophisitswe le ho momahana ka tsela e amohelehang ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	**7-11** -Nehelano e momahane mona le mane -Mehopolo ke e sa hlakang ebile e se ya boiqapelo -Ho na le bopaki bo fokolang ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	**0-6** -Nehelano e tswile lekoteng hohang -Mehopolo ke e sa tsepamang, e dubakaneng -Ha e utlwahale mme mehopolo e a phetakakwa -Ha e a hlophiswa le hona ho hokeleha.
	Boemo bo tlase	**19-21** -Nehelano e tswileng matsoho leha e haellwa ke matshwao a boqhetseke ba moqoqo o babatsehang -Mehopolo e sutsitseng ebile e bontsha boiphihlelo bo hodimo -O hlophisitswe le ho hokelwa ka bonono ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	**17** -Nehelano e radilwe hantle -Mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang -O hlophisitswe le ho hokelwa hantle ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo			
		10-12	**8-9**	**6-7**	**4-5**	**0-3**
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, rejistara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo; Kgetho ya mantswe Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto. **Matshwao a 12**		-Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka tsela e babatsehang -Tshebediso ya puo e bontsha boitshepo mme e tswile matsoho - Sehalo se kgahlisang ebile se le matla -O batla o hloka diphoso tsa melao ya puo le tsa mopeleto -O radilwe ka boqhetseke bo hlollang	-Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e matla mme ho sebedisitswe sehalo se loketseng boholo ba nako -Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa melao ya puo le mopeleto -O radilwe hantle haholo	-Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -Tshebediso ya puo ke e lokileng bakeng sa ho fetisa moelelo - Puo ya bonono e sebedisitswe ho matlafatsa dikahare	-Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba hammoho le maemo -Tshebediso ya puo ke ya motheo feela -Sehalo le kgetho ya mantswe ke tse sa lokelang -Tlotlontswe e haellang haholo	-Tshebediso ya puo ha e utlwisisehe -Sehalo, rejisetara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo -Tlotlontswe e haellang ho feta tekanyo hoo nehelano e sa utlwisiseheng
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang. **Matshwao a 4**		**4** -Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -Dintlha tse phethahetseng ka botlalo -Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehang	**3** -Kgodiso ya dintlha ke e utlwisisehang, mme e hodisang sehlooho -O momahane -Dipolelo le diratswana di a utlwisisehang ebile di tswakilwe	**2** -Dintlha tse loketseng di a hodiswa -Dipolelo le diratswana di bopilwe hantle -Moqoqo o na le moelelo	**1** -Dintlha tse itseng di a utlwahala -Dipolelo le diratswana di na le diphoso -Moqoqo o ntse o na le moelelo o itseng	**0** -Dintlha tse hlokehang di a haella -Dipolelo le diratswana di fosahetse -Moqoqo ha o na moelelo
MATSHWAO		**33-40**	**28-30**	**20-25**	**12-17**	**0-9**

Makgetha a ho lekanyetsa	**Matshwao**	**Senotlolo**
Dikahare/Moralo	24	DM =
Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso	12	PSH =
Sebopeho	4	Seb =
Matshwao ohle	**40**	

TATAISO YA SEBOPEHO SA DITEMA TSA MOQOQO

Mefuta ya Ditema	**Ditema tsa Phetelo/tse hlalosang**
Sebopeho sa ka ntle	• Sehlooho • Selelekela • Mmele • Phethelo
Sebopeho sa seratswana	**Mohato/Setepe** Moralo wa mantlha o hatellang hodima ditsela tse itseng tsa ho etsa dintho le tsa phetelo tse itshetlehileng hodima tlhahlamano ya diketsahalo ho latela nako. • Polelo ya mohopolo wa sehlooho • Dipolelo tsa tlatsetso ho bontsha tlhahlamano ya diketsahalo.
Makgetha	• Di re qoqela ka pale e mabapi le motho/batho, sebaka le nako ya diketsahalo. • Di na le mopheti kapa mongodi wa pale.
Makgetha a puo	• Puo ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso • Lekgathe lefetile le sebediswa haholo. • Mahokedi a kang kamora, yaba, pele ho moo, pele, kahoo, jj.

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

POTSO YA 2

2.1 LENGOLO LA SETSWALLE

Mohlahlobuwa a thoholetse ngwanabo ha a se a qadile ho ithuta yunivesithing.

Sebopeho

- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo letsohong le letona mme e ngolwe ka sebopeho sa boloko.
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso.
- Tlasa aterese ho tlolwe mola ebe ho ngolwa mohla oo lengolo le ngolwang ka ona.
- Ho latele tumediso (e bontshe kamano le ya ngollwang, ho hlake hore ke ngwanabo), ha ho letshwao la puo le sebediswang.
- Mmele o ngolwe ka diratswana: ho be le selelekela mme ho latele diratswana tse ding tse jereng ditaba.
- Sepheo sa ho ngola se utlwahale, se hlalose takalletso ya mahlohonolo ha ngwanabo a ithuta yunivesithing ka Tlhakola 2026.
- Qetello e be e kgutshwane mme e phethele ditaba ka tsela e utlwahalang, ho itshetlehilwe feela kamanong ya mongollwa le ya ngolang. **[20]**

2.2 LENGOLO LA SEMMUSO

Mohlahlobuwa o ngolla mosuwehlooho lengolo ho bontsha kutlwelobohloko ka sekolo se tjhesitsweng ke motlakase.

Sebopeho

- Lengolo lena le na le aterese tse pedi (ya mongodi le ya mongollwa).
- Aterese ya mongodi e ngolwe hodimo ka letsohong le letona, e ngolwe ka sebopeho sa boloko.
- Tlasa aterese ya mongodi ho tlolwe mola ebe ho ngolwa mohla oo lengolo le ngolwang ka wona.
- Ho se sebediswe matshwao a puo, ntle le ha ho na le dikgutsufatso.
- Aterese ya mongollwa e ngolwe ka letsohong le letshehadi haufi le mola mme ho qalwe ka maemo a mosuwehlooho.
- Ho latele sehlooho se totobatsang sepheo sa ho ngola.
- Selelekela se totobatse sepheo sa ho ngola.
- Ebe ho latela mmele o hlahiswang ka diratswana. **[20]**

2.3 **TEKOLOKAKARETSO**

Mohlahlobuwa o lokela ho hlahisa maikutlo ka serapa sa diphoofolo seo a neng a se etetse haufinyana. A bontshe hore sebaka seo se ka natefela kapa sa nyahamisa baeti jwang. A fane ka mabaka a hore hobaneng a realo.

- E ngolwa ho hlaha ntlhakemong ya mongodi;
- Ntlhakemo ya mongodi e hlahisa mahlakore a mabedi;
- Hangata ho sebediswa dipolelo tse ho lekgathe lejwale;
- Pheletsong ho hlahiswa maikutlo a ahlolang hodima seo ho ngolwang ka sona le dikgothaletso (ditshisinyo) di ka kenyelletswa. **[20]**

2.4 **PUO**

Dikahare di hlakise puo ya mohlahlobuwa ho bana ba sekolo. Puo e be ya ho eletsa bana ba sekolo ho ipaballa bakeng sa ho qoba ho hlekefetswa ka thobalano le ho kwetelwa ha bona. Ho hlake hore ho eletswa bana ba sekolo.

Ho elwe tlhoko tse latelang puong e etswang:

- Ho sebediswe puo e loketseng baamohedi ba ditaba le maemo.
- Dipolelo e be tse kgutshwane, tse tsepameng mme di ka nna tsa tswaka metlae, diqotso kapa dipolelo tsa bonono ho natefisa le ho bontsha dikeletso tsa ho ipaballa hore ba se betwe le ho kwetelwa.
- Puo e phalle ha monate le ho tiisa dikeletso tse tla tswela bana molemo. **[20]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 20

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE

POTSO YA 3

3.1 PAMPITSHANA YA TLHAHISOLESEDING

- E phatlalatsa molaetsa o memelang batho ho se phatlalatswang.
- Mohlahlobuwa o lokela ho totobatsa hore o tsebisa baahi ka ditshebeletso tsa kgwebo ya hae ya ho ruta bana ba motse ho bapala diletswa tsa mmino.
- Sehlooho e be se totobetseng, se ngotsweng ka ditlhaku tse kgolo.
- Molaetsa kapa ditaba tsa yona di ngolwa ka mongolo o moholo, o hohelang babadi.
- Molaetsa wa yona o fupara dintlha tse kang:
  - Sebaka sa moo kgwebo e fumanehang teng,
  - Matsatsi le nako tseo kgwebo e leng tshebetsong ka tsona,
  - Nomoro ya mohala bakeng sa tlhahiso e ka hlokwang ke baahi. **[20]**

3.2 FEISEBUKU

- Mohlahlobuwa o lokela ho hlokomedisa metswalle ya hae leqepheng la hae la feisebuku ka tlhodisano ya sekolo sa habo ya bommabotle le borabotle e tla tshwarwa haufinyana.
- A ngole sehlooho se totobetseng.
- Molaetsa kapa ditaba di ngolwe ka puo e hohelang basebedisi ba Feisebuku ho kena leqepheng la mohlahlobuwa. **[20]**

3.3 DITSHUPISO

- Ditshupiso di ngolwe ka sekaotaelo hore a tsamaye jwang ho tloha hoteleng ho ya fihla sepetlele.
- Mohlahlobuwa o lokela ho totobatsa moo sepetlele seo titjhere ya bona e amohetsweng ho sona se fumanehang teng, a bolele bonyane diterata tse tharo le meaho e meraro e tsebahalang.
- Dipolelo ebe tse hokelang mme di lokodiswe ka ho latellana.
- Mohlahlobuwa a sebedise mantswe a kang, *thinyetsa ka …, letsohong le …*, *nyoloha …*, *theosa …*, *iphaphathe ka moaho wa …*, *feta …*, *kena ka seterateng sa …, ka letsohong …*
- Puo e sebediswang e be e hlakisang ditshupiso ka tatellano ya dintlha. **[20]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 20
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

KAROLO YA B & C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE LE E KGUTSHWANE (MATSHWAO A 20)

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano ya sehlooho le mehopolo; - Tlhophiso ya mehopolo; - Kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo. **Matshwao a 12**	**10-12** -Nehelano e babatsehang haholo ho feta ditebello tse tlwaelehileng - Mehopolo e matla, e butswitseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o tsepame -Mehopolo le dikahare di momahane -Nehelano e manollotswe ka boqhetseke mme dintlha tsohle di tshehetsa sehlooho -Sebopeho ke se nepahetseng ka botlalo	**8-9** -Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano e tsepame - ha e kgere -Mehopolo le dikahare di momahane, mme di manollotswe hantle haholo ka dintlha tse tshehetsang sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa haholo	**6-7** -Nehelano e lekaneng, e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta wa tema -Nehelano ha e a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng -Mehopolo le dikahare di na le momahano e lekaneng feela -Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho -Ka kakaretso, sebopeho se nepahetse leha se na le diphoso tse itseng	**4-5** -Nehelano ya motheo e bontshang tsebo e itseng ya makgetha a mofuta wa tema -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera -Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng - Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse mmalwa -Melao ya sebopeho e sebedisitswe ka bohlotsa bo boholo -Kgaello e itseng ya tsa bohlokwa	**0-3** -Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetse ke ho kgera ho hoholo -Mehopolo le dikahare ha di na momahano -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO - Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswe, matshwao a ho bala le mopeleto **matshwao a 8**	**7-8** -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa -Melao ya puo e nepahetse ka botlalo ebile nehelano e bopehile hantle -E batla e se na diphoso	**5-6** -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Ka kakaretso, melao ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle -Tlotlontswe e ntle haholo -Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	**4** -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa melao ya puo; -Tlotlontswe e lekaneng -Diphoso ha di nyotobetse moelelo.	**3** -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka botlalo -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tlotlontswe e haellang -Moelelo o nyotobetse	**0-2** -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Mosebetsi o tletse diphoso mme o dubakane -Tlotlontswe ha e a lokela sepheo -Moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO	**17-20**	**13-15**	**10-11**	**7-8**	**0-5**

SENOTLOLO SA HO ABA MATSHWAO:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare, Moralo le Sebopeho	12	DMS =
Puo le Setaele le ho Hlaola diphoso	8	PSH =
Matshwao ohle	**20**	